

слабијим лукама, на ушћу река, али су им везе са унутрашњошћу лаке (Метковић, Омиш); трећи имају добре луке и преко превоја су спојени са високом карсном зоном (Сењ, Баг, Обровац), или су спојени добрим путевима са јужним делом панонског басена (Дубровник, Сплит, Шибеник). Ова су три града најзначајнија на приморју.

(Bibliographie Géogr. 1927, с. 317—18.)

Л. Равно.

1) Повлачи два профила, један од Јадрана до панонске равнице, управно на динарске венце, а други од панонске равнице до Јежејског Мора. Описује рељеф, производњу и насеља области преко којих поменути профили прелазе.

2) Стариградска и селинска обала леже близу Новиградског и Каринског Мора, која је активни београдски професор описао у *Bulletin de la Société Neuchâteloise de Géographie*, за 1927. И овај је опис изведен са истим обиљем у појединостима.

3) На острву Муртеру плодне су доломитска зона и лесна раван; због тога је земље за обрађивање недовољно, и многа села имају културе на суседном копну, на које одлазе било бродом, било преко моста.

4) Острво Вис, на пучини пред Сплитом, показује, као и велебитска обала, позитивна и негативна кретања земљишта. Североисточни део острва живи од виноградарства, југозападни од риболова. Становништво је динарског порекла.

6) Неки градови, са добрим лукама, имају тешке везе са унутрашњошћу. Други, на излазу долина, имају слабије луке. И једни и други су остали мали. Развили су се једино Сплит, Шибеник и Дубровник, који су отворени исто тако добро према копну, као и према мору.

(Bulletin de la Société Neuchâteloise de Géographie, 1929, с. 185.—86.)

Ш. Бирман.

Schultze—Jena Leonhard Dr.: Makedonien, Landschafts und Kulturbilder. Mit 86 Tafeln und 3 Karten, Jena 1927. Verlag von Gustav Fischer. Стр. X + 250 8° gr.

Под скромним насловом „предеоне и културне слике“, писац износи податке

о геологији, геоморфологији, климатологији, биогеографији, антропогеографији и етнологији Македоније, до којих је дошао личним посматрањима и употребом литературе.

Први део књиге под насловом: *Разлике у географској средини и становништву* (стр. 1—40) треба сматрати као општи део. Ту се говори о границама Македоније, расподели насеља, о пределима као културним просторима, климату, тектоници, положају насеља и распореду народа. У другом делу књиге говори се о *рејско насељеним пределима* (насеобинским пустињама, стр. 41—98); у овом делу је опширан опис села Коњског и у том опису најбоље се види пишев метод рада. Најважнији и највећи је трећи део књиге: *насеобинска поља* (стр. 99—206), у ком се најпре говори о значају појединих „поља“ у општој привреди земље, не узимајући у обзир државне границе, а затим се дају крајни или дужи описи појединих од тих „поља“ (Термејска област, Горње Повардарје, Пелагонија, Островско-сервишко поље, Дасаретска Област, Горњо-бистричко Поље и Стримонско поље). У четвртном делу књиге је описан *саобраћај у Шоку времена*, са врло занимљивим излагањима о променама праваца саобраћаја и начина транспорта робе, те о развоју градова у вези са саобраћајем.

Изузимајући неизбежне грешке које, као немачки географ, није могао избећи служећи се филолошким материјалом из наше етничке области, писац је изнео врло корисних података, и баш те ситнице из области различитих научних дисциплина, а са многобројним уметнички одабраним и израђеним скицама и фотографијама типичних објеката и појава, чине да се ова књига чита са занимањем, и да ће се и код нас моћи корисно употребити.

Међутим у просуђивању етничких и националних односа, те културне и политичке прошлости Македоније писац није довољно и тачно обавештен, а уз то није могао да сачува објективност научника. Упуштањем у расправљање и таквих питања, за која није имао спремених знавања литературе, писац је знатно умањено вредност свога дела.

Миленко С. Филиповић.

СУСЕДНЕ И СЛОВЕНСКЕ ЗЕМЉЕ

Gravisi Giannandrea: Città e Castelli, Ville e Corti nella toponomastica Istriana. (Bollettino della R. Società Geografica Italiana, Serie VI, Vol. IV, Num. 11—12, novembre—decembre 1927, стр. 671—676.)

Аутор објашњава топономastiчко значење ових географских појмова у Istri, проширујући и попуњујући студију, коју је написао О. Marinelli.

Istra, каже писац, није имала великих и важних градова ни у доба своје најсрећније историје; стога назив „città“ имамо данас сачуван само у имену Cittanuova d'Istria, а у доба Млетаčke Републике била су четри таква града. Назив „città“ даје се само већим и важнијим градовима, па је јасно зашто се тако ретко сусреће у имену градова. „Terra“, nekadanji službeni nasiv

za manje gradove, nije se sačuvao u imenu nijednog grada, valjda zato, jer u narodu nije bio raširen.

Castelli su brojni. To su gospodski dvorovi i tvrđave obično protiv Turcima; od mnogih su ostale samo ruševine. Kad su prevladali strani etnički elementi, napušteno je u mnogo slučajeva ime „castello“, ali ga je u novije vreme toponomastička komisija ponovno uvela u izmenjena imena nekih mesta. Opšte ime „castello“ označuje od starine lepa i bogata tržišta. U Istri je poznato preko 500 „castelliere-a“, od kojih neki datiraju iz preistorijskog doba; građeni su po bregovima i u opšte po mestima zgodnim za odbranu; iz nekih su se razvila ugledna naselja a neki su napušteni i opusteli. Slaveni ih zovu „gradina“, „gradac“, pa su ova slavenska imena skoro sasvim potisnula naziv „castelliere“.

„Villa“ je najrašireniji toponomastički naziv na selu. Opšte ime „villa“ znači u Istri zaselak, deo sela (mahala, mála), malo selo, a rede naselje veće važnosti. „Villenuove“ su naselja novijega datuma, koja su se razvila na mestima opustelim zbog rata, bolesti i groznice. Karakteristično je, da se sačuvao samo jedan naziv „Villavechla“, jer su se stara naselja većinom razvila u manje varoši i tržišta.

Opšte ime „corte“ označuje u ovim krajevima selo ili jedan deo sela, a ne osamljene kuće kao u drugim oblastima.

Geografsko rasprostranjenje ovih pojmova predstavljeno je na dvema šematskim kartama u tekstu.

Josip Roglić

Landini Piero: Considerazioni intorno alla Grotta di Trebiciano (Venezia Giulia) — (Bolletino della R. Società Geografica Italiana, Serie VI, Vol. V, Num. 1—2, gennaio-febbraio 1928, str. 21—24.)

Pisac iznosi svoje mišljenje o gore pomenutom ponoru. Ono se protivi mišljenju G. Rovereta, koji uzima da je Timavo ranije tekao površinski i kroz ovaj ponor vertikalno oticao u dubinu. Ponor je vrlo velike dubine; sastoji se od 13 vertikalnih kanala, koji su međusobno spojeni transversalnim prolazima; završava se velikom pečinom, kroz koju teče podzemna reka.

Mišljenju G. Rovereta protive se sledeća Landinijeva opažanja: a) apsolutna odsutnost doline na površini, kojom bi nekoć morao teći Timavo; b) površinski otvor prvog vertikalnog kanala tako je uzan, da je teško zamisliti, da je on nekoć mogao gutati rečnu vodu, čija je količina iznosila najmanje 1—2 m³ na sekundu; c) kanal je dalje u dubini još manjih dimenzija, mestimično s prečnikom od pola metra; d) kroz neke kanale jedva se čovek provlači, a između prvog i drugog kanala lagumom je proširen prolaz; a) oblik je kanala koničan. Škrape po stranama razvijeni su u donjem kanalu, nego u gornjem; ovo se, po

autoru, protivi eroziji, koja bi polazila sa površine. Autor misli, da je tome uzrok kretanje vode odozdo na više. Čitava struktura kanala i hodnika, koji ih spajaju, ne ide u prilog eroziji, koja bi polazila sa površine.

Neka udubljenja u svodovima pećine i u kanalima, koja imaju oblik konusa, uveravaju pisca o eroziji, koja se penje odozdo na više. Ova podzemna erozija vrši se najviše pri velikom i neurednom osciliranju nivoa podzemne vode za vrem. velikih kiša. Ali autor neće ovim da negira rad erozije, koja polazi sa površine, nego nastoji dokazati da su ovake podzemne karne forme rezultat dveju erozija, koje idu jedna drugoj u susret: odozdo na više i odozgo na niže.

Josip Roglić

Bertacchi Cosimo: A proposito delle „Venezie“ e della Regione Veneta, (L'Universo, Anno IX, Num. 5, maggio 1928, str. 393—417.)

Autor na dugo i široko odgovara prof. Bertoli-u, koji je zastupao i branio regionalno jedinstvo Triju Venecija (Venezia Euganea, Venezia Giulia i Venezia Tridentina).

U prvom delu članka pisac opširno raspravlja o raznim značenjima i raznim vrstama regiona. Autor pri tome razlikuje: fizički, antropološki, biološki i ekonomski region. Ističe karaktere homogenosti i heterogenosti u jednome regionu. Svima ovim regionalnim karakteristikama daju završni i glavni pečat etnički i socialni elementi, kako je već uzimao O. Marinelli.

Prostor od Alpa do Poa, od Mincia do Jadranskog Mora i Kvarnera ne čini, kaže pisac, jednu geomorfološku celinu, nego mu regionalni karakter dolazi od antropoloških i istorijskih elemenata. S ovim u stvari pisac završava geografski deo svoga članka i, protivno Bertoli-u, tvrdi, da ne postoji geografsko jedinstvo Triju Venecija.

Kako je ovaj naučni rezultat za pisca, kao Italijana, nepovoljan, to on dalje piše da su Sloveni veštačkim i prisilnim načinom potisnuli italijanski elemenat. Zahteva od crkvenih vlasti, da se izmene granice jurisdikcije nekih biskupa u južnom Tirolu, nadajući se, da će i to pridoneti geografskom jedinstvu ovoga kraja. Misli, da treba izmeniti toponomastička imena stranog porekla bez obzira na istorijsku i filološku vernost, već treba samo voditi računa o ukusu i duhu italijanskoga jezika. Slaveni su kaže pisac, n. pr. latinsku reč „cornu“ preinačili u crn; prema tome njihova je nomenklatura bez važnosti i ne treba se na nju obzirirati.

Pisac ovog članka je universitetski profesor.

Josip Roglić

Brusali Mehmed Tahir: Osmanlı Muellifleri, ücüncü celed, c. 328 + 12, İstanbul, 1343 hicrye (1927.).

У трећој свесци ове библиографије османлиских писаца седми одељак посве-